

OM LOV OG RET I DANMARK

Danmarks første nedfældede "Grundlov" er Jyske Lov fra 1241, givet af danernes konge Valdemar II Sejr. Det skete ved rigsforsamlingens møde i Vordingborg.

Jyske Lov var en landskabslov, fordi den til at begynde med kun gjaldt for Jylland og Fyn.

For Sjælland og Skåne fandtes henholdsvis Sjællandske Lov og Skånske Lov, som ikke var givet af kongen. De blev med tiden afløst af Jyske Lov.

Jyske Lov var gældende i ca. 450 år, indtil 1683, hvor den blev afløst af Christian V's Danske Lov.

Christian V's Danske Lov var derefter gældende de næste ca. 150 år, indtil 1849, hvor den blev afløst af Danmarks Riges Grundlov.

Denne grundlov er siden blevet revideret nogle gange. Den nugældende udgave er fra 1953:

1. Jyske Lov (Jutæ logh) fra 1241

Selv om lands lov og ret ikke havde været nedskrevet før 1241, var det heller ikke dengang noget, der kunne klares med "de ti bud". Jyske Lov består således af en fortale og 3 bøger med ialt 239 kapitler.

Med en opsætning som denne sides fylder den i alt 60 sider.

Fortalen til Jyske Lov lyder således:

"For talæn a jutæ logh thær kunugh waldemar gaf oc danæ tokæ withær (Fortalen til Jyske Lov, som Kong Valdemar gav, og Danerne vedtog).

Med Lov skal Land bygges, men vilde enhver nøjes med sit eget og lade andre nyde samme Ret, da behøvede man ikke nogen Lov. Men ingen Lov er jævngod at følge som Sandheden, men hvor man er i Tvivl om, hvad der er sandhed, der skal Loven vise Sandheden.

Var der ikke Lov i Landet, da havde den mest, som kunde tilegne sig mest. Derfor skal Loven gøres efter alles Tarv, at retsindige og fredsommelige og sagesløse kan nyde deres Fred, og uretfærdige og onde kan ræddes for det, der er skrevet i Loven, og derfor ikke tør fuldbyrde den Ondskab, som de har i Sinde. Det er ogsaa rigtigt, dersom nogen ikke af Frygt for Gud og Kærlighed til Retten kan lokkes til det gode, at Frygten for øvrigheden og Landets Straffelov da kan hindre dem i at gøre ilde og straffe dem, hvis de gør det.

Loven skal være ærlig og retfærdig, taalelig, efter Landets Sædvane, passende og nyttig og tydelig, saa at alle kan vide og forstaa, hvad Loven siger. Loven skal ikke gøres eller skrives til nogen Mands særlige Fordel, men efter alle deres Tarv, som bor i Landet. Heller ikke skal nogen Mand dømmes mod den Lov, som Kongen giver, og Landet vedtager; men efter den Lov skal Landet dømmes og styres. Den Lov, som Kongen giver, og Landet vedtager, den kan han heller ikke ændre eller ophæve uden Landets Vilje, medmindre han aabenbart handler mod Gud.

Det er Kongens og Landets Høvdingers Embede at overvaage Domme og gøre Ret og frelse dem, der tvinges med Vold, saasom Enker og værgeløse, Børn, Pilgrimme og Udlændinge og fattige - dem overgaar der tiest Vold - og ikke lade slette Mennesker, der ikke vil forbedre sig, leve i sit Land; thi idet han straffer og dræber Ugerningsmænd, da er han Guds Tjener og Landets Vogter. Thi ligesom den hellige Kirke styres af Pave og Biskop, saaledes skal hvert Land styres og værges af Kongen eller hans Embedsmænd, Derfor er ogsaa alle, der bor i hans Land, skyldige at være ham hørige og lydige og underdanige, og til Gengæld er han skyldig at give dem alle Fred. Det skal alle verdslige Høvdinger ogsaa vide, at med den Magt, Gud gav dem i Hænde i denne Verden, overdrog han dem ogsaa at væрге sin hellige Kirke mod alle Krav.

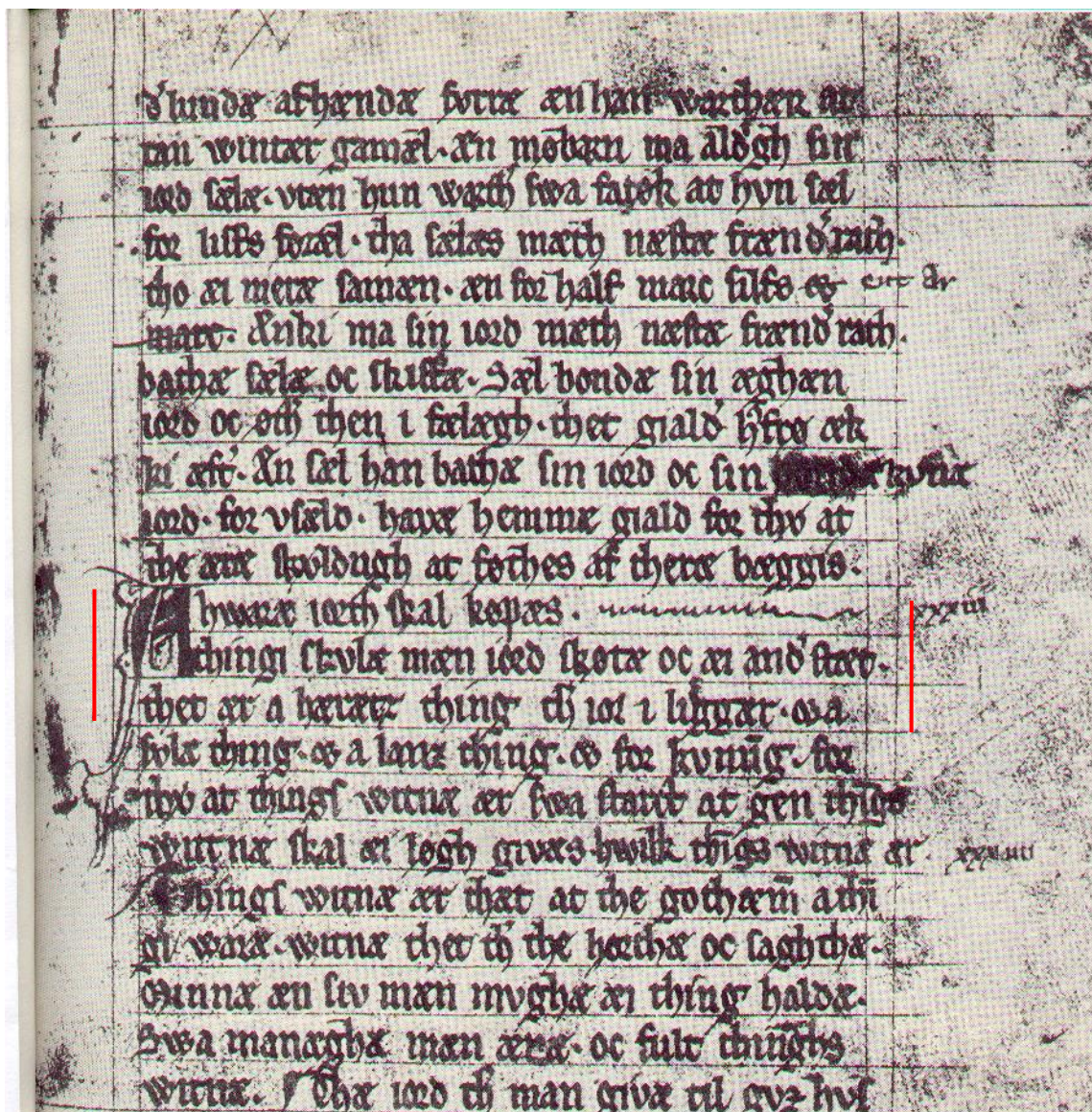
Men bliver de glemsomme eller partiske og ikke værger, som ret er, da skal de paa Dommens Dag staa til Ansvar, hvis Kirkens Frihed og Landets Fred mindskes ved deres Skyld i deres Tid.

Vide skal alle, der ser denne Bog, at Kong Valdemar, den anden Søn af Valdemar, der var Sankt Knuds Søn, da han havde været Konge i ni og tredive Vintre, og der var gaaet Tusind og to Hundrede og fyrretyve Vintre, efter at Vor Herre var født, i den næstfølgende Marts Maaned lod skrive denne Bog og gav denne Lov, som her staa skrevet paa Dansk, i Vordingborg med Samtykke af sine Sønner, der var til Stede, Kong Erik, Hertug Abel og Junker Christoffer og Uffe, der da var Erkebiskop i Lund, og Biskop Niels i Roskilde, Biskop Iver i Fyn, Biskop Peder i Aarhus, Biskop Gunner i Ribe, Biskop Gunner i Viborg, Biskop Jens i Vensyssel og Biskop Jens i Hedeby og desuden med Samtykke af alle de bedste mænd, der er i hans Rige".

Jyske Lov's 1. Bog indeholder følgende kapitler:

- Kap. 1. Hvilket Barn der skal arve.
- Kap. 2. Hvad den skal sige, der døber Barnet.
- Kap. 3. Hvis en Kone siger, at hun er med Barn.
- Kap. 4. Hvem der er nærmest til at arve.
- Kap. 5. Hvor meget hver skal tage i Arv.
- Kap. 6. Hvorledes Løsøre skal skiftes, naar der ikke er Børn.
- Kap. 7. Faderen maa ikke tilbageholde Sønnerne (i Fælliget) med deres Mødrene arv.
- Kap. 8. En Broder kan ikke beholde en Søster ugift hos sig, saa længe han vil.
- Kap. 9. Hvis et Barn, der er i Fællig, dør.
- Kap. 10. Om Udarvinger.
- Kap. 11. Hvorledes den ene af flere Helsøskende kan arve mere end den anden.
- Kap. 12. At Husbondens Søn, som er i Fællig, ikke har noget Forlods.
- Kap. 13. Hvis Husbondens Søn fører sin Kone ind (i Fælliget) hos sin Moder og Fader.
- Kap. 14. Hvad en Fader maa give sit Barn.
- Kap. 15. Om Medgift.
- Kap. 16. Hvis Søskende rejser Klage mod hinanden over, at de er blevet forfordelt (ved Skiftet).
- Kap. 17. At Arv beder Arv.
- Kap. 18. Hvis sammenbragte Børn er uenige om Løsøre.
- Kap. 19. Hvis den ældste Broder gifter sig, naar han er i Fællig med andre Søskende.
- Kap. 20. Hvis en Mand gifter sig med en Enke.
- Kap. 21. Om Slegfredbørn.
- Kap. 22. At alene Faderen kan anerkende nogen som sit Barn.
- Kap. 23. Hvornaar Arv og Gæld skal kræves.
- Kap. 24. Hvis en Mand med sit Vidende gifter sig med en Horkone.
- Kap. 25. Om Horebørn.
- Kap. 26. Hvis en Mand dør med stor Gæld.
- Kap. 27. Hvor længe en Mand kan have en Slegfred hos sig.
- Kap. 28. Hvem der kan være Værg.
- Kap. 29. At en Enke maa beholde sine Børn og deres Gods hos sig.
- Kap. 30. Om Stiffader og Stifbørn.
- Kap. 31. Hvem der ikke kan være Værg.
- Kap. 32. Om Pledføring.
- Kap. 33. Hvorledes man skal gifte sig.
- Kap. 34. Hvem der maa afhænde Jord.
- Kap. 35. Om Konens Jord.
- Kap. 36. Hvor gammelt et Barn skal være, før det maa afhænde sit Gods.
- Kap. 37. Hvor Jord skal købes.
- Kap. 38. Om Tingsvidne.
- Kap. 39. Om Sjølegave.
- Kap. 40. Hvis en Mand sælger sin Jord, og Betalingen ikke bliver anbragt i Jord.
- Kap. 41. Hvis en Mand sælger uden Hjemmel.
- Kap. 42. Hvis der opstaar Strid om, hvorvidt der blev solgt mere eller mindre.
- Kap. 43. Hvis en Mand paastaar, at han har købt baade Søsters og Broders Jord.
- Kap. 44. Hvorledes man skal værg Jord.

- Kap. 45. Hvis man er uenig i en By eller et Bol.
 Kap. 46. Om Ornum i Byen.
 Kap. 47. Hvis en Torp er uenig med Adelbyen.
 Kap. 48. Hvis en Mand bosætter sig i Vangen.
 Kap. 49. Om Rebning af Jord.
 Kap. 50. Hvorledes man ad retslig Vej skal fremtvinge Rebning.

En side af Jyske Lov fra 1241 fra det ældst bevarede håndskrift "Flensborghåndskriftet".

Siden omfatter sidste del af kap. 36 og første del af kap. 37, der starter midt på siden med ordene "hwaræ iorth skal køpæs" (hvor jord skal købes), og fortsætter: "A thingi skulæ mæn jord skõtæ oc æi and' stæt, thet ær a hærætzt thing - " (På tinge skal man skøde jord og ej andet steds, det er på herredstinget -).

- Kap. 51. At ingen maa bebygge Forten.
- Kap. 52. Hvad tolv Lodsejere skal sværge om.
- Kap. 53. Hvis en Mands Skov og en andens Mark støder op til hinanden.
- Kap. 54. Om Mageskifte.
- Kap. 55. Hvis en By skal solskiftes.
- Kap. 56. Om Veje.
- Kap. 57. Hvorledes man skal bygge Mølle.

Jyske Lov's 2. Bog indeholder følgende kapitler:

- Kap. 1. Om Sandemænd.
- Kap. 2. Hvad Sandemænd skal sværge om.
- Kap. 3. Hvorledes de skal sværge.
- Kap. 4. Hvorledes de skal indsættes og afsættes.
- Kap. 5. Hvis de tager mere end ret Hesteleje.
- Kap. 6. Hvornaar de skal sværge.
- Kap. 7. Hvis Sandemænd er uenige.
- Kap. 8. Om Manddrab.
- Kap. 9. Hvis Sagen ikke lovligt forfølges.
- Kap. 10. Hvis Kongen giver Tilladelse til at rejse Sag.
- Kap. 11. Hvilke Sandemænd, der skal medvirke.
- Kap. 12. Hvorledes de skal sværge.
- Kap. 13. Om Tegngæld.
- Kap. 14. Om Afhug.
- Kap. 15. Om hvilke Afhug Sandemænd skal sværge.
- Kap. 16. Om Voldtægt mod Kvinder.
- Kap. 17. Hvis en Kvinde bliver voldtaget.
- Kap. 18. Om lønligt Samleje.
- Kap. 19. Hvis en Kvinde dør paa Grund af Barnefødsel.
- Kap. 20. Om Slegfreddatter.
- Kap. 21. Om Markeskel.
- Kap. 22. Hvis en Mand bliver fredløs.
- Kap. 23. At et Kloster ikke maa modtage fredløs Mand.
- Kap. 24. Om ejendomsløs Mand.
- Kap. 25. Hvem der skal bøde med en anden.
- Kap. 26. Hvis man huser en fredløs Mand.
- Kap. 27. Hvis en Mand sværges til Bøder.
- Kap. 28. Hvorledes man skal rejse Sag angaaende Hærværk,
- Kap. 29. Hvad der er Hærværk.
- Kap. 30. Hvis en Mand rider en anden Mands Korn ned.
- Kap. 31. Hvad der forstaas ved en Mands Hus.
- Kap. 32. At Landbo er sin egen Husbonde.
- Kap. 33. Der skal være seks til at vidne om Hærværk.
- Kap. 34. Hvis en Mands Kvæg dræber en Mand.
- Kap. 35. Hvis man opføder vilde Dyr.
- Kap. 36. Hvis en Mand faar sin Død af en livløs Ting.
- Kap. 37. Hvis en Mand har Hus paa en anden Mands Jord.
- Kap. 38. Hvis en Mand berøves noget i en anden Mands Gaard.
- Kap. 39. Om Nævninger.
- Kap. 40. Hvis et Ran lyses og ikke forfølges.
- Kap. 41. Hvornaar Nævninger skal sværge.
- Kap. 42. Hvorledes Nævningerne skal sværge.
- Kap. 43. Om hvor meget Ranet skal beløbe sig til, for at der kan sværges.
- Kap. 44. Om Bo-ran.
- Kap. 45. Om Jordran.
- Kap. 46. Hvis en Mand bliver fældet i en Ranssag.
- Kap. 47. Hvis en Mand med Vold afhøster en anden Mands Ager eller Eng.
- Kap. 48. Om Vaadesgerninger.
- Kap. 49. Hvor gammelt et Barn skal være, for at det kan begaa Helligbrøde.
- Kap. 50. Hvorledes Nævninger skal indsættes.
- Kap. 51. Hvis en Mand ikke vil være Nævning.
- Kap. 52. At Nævninger ikke skal træffe Afgørelse den Dag, da de indsættes.
- Kap. 53. Hvis Ombudsmanden ikke vil indsætte Nævninger.

- Kap. 54. Hvis Nævninger er uenige.
- Kap. 55. At en (Ombuds)mand ikke maa overlade sit Embede til sine Svende.
- Kap. 56. Hvis en Nævning dør eller drager bort.
- Kap. 57. Hvornaar man skal rejse Ranssag.
- Kap. 58. Hvis en Mand lovligt sagsøger en anden for Ran.
- Kap. 59. Hvilke Nævninger der skal træffe Afgørelse om Ran.
- Kap. 60. Om Pællesgods og Pant og Gæld.
- Kap. 61. Om Borgen.
- Kap. 62. Hvis nogen gaar i Borgen for en Mand, som har forbrudt Liv eller Lemmer.
- Kap. 63. Hvis den, der har stillet Borgen, vil flygte.
- Kap. 64. Hvem der maa gaa i Borgen.
- Kap. 65. Hvem der kan eller skal sværge.
- Kap. 66. Hvorledes en Bryde kan sværge om Ran.
- Kap. 67. Om en Mand, der er fældet efter Loven.
- Kap. 68. Hvis en Mand tager en fældet Mand til sig.
- Kap. 68. Hvis en Mand tager en fældet Mand til sig.
- Kap. 70. En sagsøgt Mand maa ikke gøre sig ejendomsløs.
- Kap. 71. Hvad der forstaas ved Agerran.
- Kap. 72. Om Afpløjning.
- Kap. 73. Hvis en Mand hugger i en anden Mands Skov.
- Kap. 74. Hvis en Mand kører over en anden Mands Ager eller Eng.
- Kap. 75. Hvis en Mand tilføjer en anden Mand Overlast paa alfar Vej.
- Kap. 76. Om Kongens og Biskoppens Mænds Bryder.
- Kap. 77. Om Biskopsnævninger.
- Kap. 78. Hvis Nævningerne er uenige.
- Kap. 79. Hvorledes der skal rejses Sag for Helligbrøde.
- Kap. 80. At Nævningerne ikke skal gaa fra Kirken uden at sværge.
- Kap. 81. Mod hvem der kan begaas Helligbrøde.
- Kap. 82. Paa hvilke Tider der kan begaas Helligbrøde.
- Kap. 83. Den Dag, da der øves Helligbrøde, skal nævnes.
- Kap. 84. Hvis Ombudsmanden nævner den Dag, da der er øvet Helligbrøde.
- Kap. 85. At der for een Sag kan bødes flere Tremarksbøder.
- Kap. 86. Om Tyveri.
- Kap. 87. Hvad en Tyv kan hænges for.
- Kap. 88. Hvis Ombudsmanden ikke vil tage mod Tyven af Bonden.
- Kap. 89. Hvis en Tyv stjæler mindre end en halv Mark.
- Kap. 90. Bonden maa ikke lade en Tyv løbe uden Tingsdom.
- Kap. 91. Hvis Ombudsmanden slipper Tyven løs.
- Kap. 92. Hvis man tager en Tyv med noget (af det stjaalne) i Hænde.
- Kap. 93. Hvad man skal have Garant til.
- Kap. 94. Om Baand.
- Kap. 95. Hvorledes man skal søge efter sine stjaalne Ejendele.
- Kap. 96. Hvis ingen i Byen indrømmer, (at han har) de Ejendele.
- Kap. 97. Hvis noget bliver fundet under Bondens Laas.
- Kap. 98. (Hvornaar) mange skal bindes for en Sag.
- Kap. 99. Hvis noget bliver fundet i Bondens Søns Besiddelse.
- Kap.100. Hvor meget man kan forbryde ved Tyveri.
- Kap.101. Om Nam.
- Kap.102. Hvem der maa gaa i Borgen.
- Kap.103. Hvis en Landbo bliver Tyv.
- Kap.104. Hvis en Mand vil tilbagesøge sine Ejendele, (som han finder) i en anden Mands Besiddelse.
- Kap.105. Hvis en Mand finder en anden paa sin Hest.

- Kap.106. Hvorledes man skal gaa frem i en Sag, der hviler paa Mistanke.
Kap.107. Hvis en Mand bliver svoret til Tyv.
Kap.108. Hvis en Mand kalder en anden Mand Tyv paa Tinget i alles
Paahør.
Kap.109. Hvis Tyven er syg eller ikke er hjemme.
Kap.110. Hvis der ransages i et Hus, og Bonden ikke er hjemme.
Kap.111. Om Hittegods.
Kap.112. Hvis en Mand finder Sølv eller Guld.
Kap.113. Hvis en Mand giver en anden noget i Forvaring.
Kap.114. Hvis en Mand stjæler i Leding.

Jyske Lov's 3. Bog indeholder følgende kapitler:

- Kap. 1. Om Leding.
- Kap. 2. Hvis en Tjenestekarl eller Træl kommer i Leding.
- Kap. 3. Om Heste- og Brynjeleje.
- Kap. 4. Om Vaaben.
- Kap. 5. Hvem der skal udruste Skibet.
- Kap. 6. Hvis nogen forsømmer Ledingsydelse.
- Kap. 7. Om Kongens og Biskoppens Mænd.
- Kap. 8. Hvem der maa tage Mænd.
- Kap. 9. At man ikke maa formindske et Skipen.
- Kap. 10. Om lærde Mænds Jord.
- Kap. 11. Om Landboers Ledingsydelse.
- Kap. 12. Af hvor megen Jord der skal udredes Leding.
- Kap. 13. Om hvor stor Fæsteafgift en Landbo skal udrede (Leding).
- Kap. 14. Hvis en Mand bor paa sin egen Jord og tager en anden Mands Fællig til sig.
- Kap. 15. Hvorledes Herremænd kan fæste Jord uden at udrede Leding deraf.
- Kap. 16. Hvis en Mand har Jord i flere Skipen.
- Kap. 17. Man maa ikke opkøbe en anden Mands Skipen.
- Kap. 18. At man ikke maa formindske et Skipen.
- Kap. 19. At man ikke maa lægge to Tredingshavne sammen.
- Kap. 20. Hvem der skal arve Styreshavne.
- Kap. 21. Om Bødesag.
- Kap. 22. Hvor fyrretyve Mark følger en anden Bod.
- Kap. 23. Dræber en Mand en anden Mand, efter at der er betalt Bøder.
- Kap. 24. Hvorledes der skal bødes for Valrov.
- Kap. 25. Hvorledes der skal bødes for Afhug paa en levende Mand.
- Kap. 26. Om Lemlæstelse.
- Kap. 27. Om Saarbøder.
- Kap. 28. Hvis en Mand lader nogen søge hans Mandhelg.
- Kap. 29. Om Saar i Ansigtet.
- Kap. 30. Hvorledes der bødes for Saar.
- Kap. 31. Hvis Saar lyses, og Sagen ikke forfølges.
- Kap. 32. Om Slag.
- Kap. 33. Hvis en Mand faar Saar af en anden Mands Husdyr.
- Kap. 34. Hvis en Mand rammer en Mands Hest, som han sidder paa, eller hans Klæder.
- Kap. 35. Hvis en Mand laaner en anden sine Vaaben.
- Kap. 35. Hvis en Mand laaner en anden sine Vaaben.
- Kap. 37. Hvis en Mand bliver saaret i Horseng.
- Kap. 38. Om Bier.
- Kap. 39. Hvis en Mands Bier jager en anden Mands Bier op.
- Kap. 40. Hvis en Mand finder Bier.
- Kap. 41. Hvis en Mand tager en anden Mands Bier med Magt eller stjæler dem.
- Kap. 42. Om Ed aflagt paa en andens Vegne.
- Kap. 43. Hvor meget Husbonde og Hustru maa skøde til hinanden indbyrdes.
- Kap. 44. Hvad Husbonden og Hustruen kan skøde til hinanden indbyrdes.
- Kap. 45. Hvor meget en Kone, der har en Husbonde, maa give i Sjølegave.
- Kap. 46. Hvilke Sandemænd, der skal træffe Afgørelse med Hensyn til Sjølegave.
- Kap. 47. Om Agerfred.

- Kap. 48. Hvis en Mand drager med en Hjord ind paa en anden Mands Ager eller Eng.
- Kap. 49. Hvad der skal forstaas ved Stod og Flok og Hjord.
- Kap. 50. Om optaget Kvæg.
- Kap. 51. Hvis en Mand tøjrer paa en anden Mands Ager eller Eng.
- Kap. 52. Hvis en Mand dræber en anden Mands Kvæg paa sin Ager eller Eng.
- Kap. 53. Om Gornidding.
- Kap. 54. Hvis en Mand rider en anden Mands Hest.
- Kap. 55. Om Stodheste.
- Kap. 56. Hvorledes man skal indløse Pant.
- Kap. 57. Om Gærde.
- Kap. 58.
- Kap. 59. Hvor længe Gærderne skal staa.
- Kap. 60. Om Abildgaard og Kaalgaard.
- Kap. 61. Om Vrag.
- Kap. 62. Hvad der er Vrag.
- Kap. 63. Om Skibbrud.
- Kap. 64. Om Falsk.
- Kap. 65. Hvad der forstaas ved Falsk.
- Kap. 66. Om Mordbrand.
- Kap. 67. Om Stimand.
- Kap. 68. Om Hedebrand.

Tillæg til Jyske Lov:

Om Trolddom.

2. Christian V's Danske Lov fra 1683

Christian V's Danske Lov består af følgende seks bøger med i alt 66 kapitler:

- Første bog: Om Retten og Rettens Personer
- Anden bog: Om Religionen og Gejstligheden
- Tredje bog: Om Verdslig- og Huus-Stand
- Fjerde bog: Om Søretten
- Femte bog: Om Adkomst, Gods og Gield
- Sjette bog: Om Misgierninger.

3. Danmarks Riges Grundlov, 1953-udgaven

Danmarks Riges Grundlov, 1953-udgaven består af ét tyndt hæfte med følgende 11 kapitler med ialt 89 paragraffer:

- Kapitel 1: Grundlæggende bestemmelser
- Kapitel 2: Kongehuset
- Kapitel 3: Kongens magt
- Kapitel 4: Folketingets medlemmer
- Kapitel 5: Folketingets sagsbehandling
- Kapitel 6: Rigsretten
- Kapitel 7: Folkekirken
- Kapitel 8: Borgernes rettigheder
- Kapitel 9: Valgretsalder
- Kapitel 10: Nye grundlovsbestemmelser
- Kapitel 11: Ikrafttræden.

Med en opsætning som denne sides fylder den ca. 16 sider.
Den grundlæggende lov skal dog suppleres med alle de specifikke danske love, der er vedtaget af Folketinget !

p